

O K R Ę G POLSKIEGO ZWIĄZKU WĘDKARSKIEGO

37-700 Przemyśl ul. Szopena 15A

tel./fax 016 678 57 69 e-mail: pzwprzemysl@poczta.onet.pl

REGON 011508997 NIP 795-12-71-452

Konto: Bank Zachodni WBK S.A. nr 11 1090 2750 0000 0006 8200 9489

Przemyśl, 20.02.2013r

WKW-49/2013

**Rada Gospodarki Wodnej
Regionu Wodnego Górnej Wisły
przy Dyrektorsze
Regionalnego Zarządu
Gospodarki Wodnej
w Krakowie
ul. Piłsudskiego 22**

R A P O R T

**na temat szkodników rybackich w wodach rzeki San,
wchodzących w obszar „Natura-2000”**

1. W S T Ę P

Prezentacja niniejsza jest jednym z kolejnych sygnałów Polskiego Związku Wędkarskiego kierowanych do właściwych organów i instytucji, dotyczących szkód i strat w gospodarce rybackiej w obwodach rybackich rzeki San, powodowanych między innymi przez ptaki rybożerne – kormorany i nurogęsi.

W ustanowionych przez Dyrektora RZGW w Krakowie obwodach rybackich rzeki San, gospodarkę rybacko-wędkarską na mocy umów zawartych w trybie ustawy - Prawo Wodne w roku 2005, prowadzą dwa Okręgi Polskiego Związku Wędkarskiego tj.

- ✓ Okręg PZW w Krośnie - w obwodach San nr 1 do San nr 5,
plus zbiorniki: Solina i Myczkowce
- ✓ Okręg PZW w Przemyślu - na obwodach San nr 6, San nr 7, San nr 8,
obejmujących San z dopływami na odcinku od
m. Nozdrzec do ujścia Wisłoka do Sanu.

W myśl wspomnianych „Umów” Okręgi PZW zobligowane są do prowadzenia racjonalnej gospodarki rybacko-wędkarskiej, z czym związane jest ponoszenie przez Okręgi wysokich nakładów finansowych na coroczne zarybianie wód płynących w obwodach, stanowiących własność Skarbu Państwa, jako dobra ogólnonarodowego. Zarybianie odbywa się wieloma (20) gatunkami ryb, zgodnie z „operatami rybackimi”, a nakłady finansowe pochodzące ze składek członkowskich, w przypadku obu w/w Okręgów wynoszą nie mniej niż 950.000,- zł rocznie (dane za rok 2012) i wzrastają rokrocznie w sytuacji podwyższenia cen materiału zarybieniowego przez producentów.

Zachodzi jednak pytanie, czy w sytuacji narastającej populacji szkodników rybackich, szczególnie objętych ochroną gatunkową, możliwe jest w ogóle prowadzenie racjonalnej właśnie gospodarki rybacko-wędkarskiej.

2. SZKODNIKI RYBACKIE

Szkodniki rybackie mające szczególnie niszczący wpływ na ichtiofaunę zarówno rzek, zbiorników wodnych jak i jezior, stanowią:

- kormoran czarny
- nurogęś
- wydra
- czapla siwa

Problem szkodnictwa rybackiego w w/w zakresie dotyczy nie tylko rzeki San ale wód na terenie całego kraju i Europy. Wg niemieckiego badacza prof. dr hab. Wenera Steffensa liczba par lęgowych w 11 krajach Europy (2006) wynosiła około 295.800, czyli 591.600 szt. kormoranów.

W niniejszej prezentacji przedstawia się pokrótce dane z prowadzonych obserwacji przez Okręgi PZW w Krośnie i Przemyślu, badań przeprowadzonych w 2011-2012 roku przez dr inż. Bogdana Wziątka z Uniwersytetu Warmińsko-Mazurskiego w zakresie presji kormorana czarnego i nurogęsi na ichtiofaunę Sanu a także Wisłoka i Wisłoki. Badania te przeprowadzono na zlecenie Okręgu Krosno. Wykorzystano także wybrane zagadnienia z literatury tematu dotyczącego przede wszystkim szkodnictwa kormorana czarnego. Obszar objęty badaniami w w/w 2 latach obejmował odpowiednio zbiorniki zaporowe: Solina, Myczkowce, Besko i rzekę San. W ogólnym zarysie przedstawione zostają także szkody powodowane przez nurogęsi.

Kormorany – szkodniki rybackie, co wynika z aktualnych badań i obserwacji prowadzonych na wodach użytkowanych przez w/w Okręgi, opanowują okresowo wody wszystkich obwodów rybackich Sanu, z nasileniem ich występowania w ostatnich 5-ciu latach; na Sanie w miesiącach zasadniczo od grudnia do marca.

Z ujęć fotograficznych oraz badań naukowych wynika, że:

- ✓ w latach 2008-2009 tylko w wodach obwodów rybackich San nr 6, San nr 7 i San nr 8 (będących w prawnym użytkowaniu Okręgu PZW Przemyśl) przez okres miesiąca występowało po ok. 300 szt. kormoranów, wywołujących szkody w rybostanie w okresie żerowania w ilości ok. 14.850 kg ryb i straty w wysokości 292.000,- zł,
- ✓ w latach 2010-2012 naliczono (z ujęć fotograficznych) 450-500 szt. kormoranów, powodujących szkody w ilości ok. 24.750 kg ryb i straty w wysokości 495.000,- zł w skali jednego roku. Oznacza to, że w okresie ostatnich 5-ciu lat, tylko w obwodach rybackich użytkowanych przez Okręg PZW w Przemyślu, szkody w rybostanie wyniosły łącznie (przy 99-dniowym sezonie bytowania kormoranów w jednym roku) 103.950 kg ryb, co daje straty finansowe 2.079.000,- zł. Wg badań i danych z literatury kormoran zjada ok. 0,5 kg ryb dziennie.
- ✓ Okręg PZW w Przemyślu, prowadząc corocznie obserwacje żerowania kormoranów od 2008 roku, stwierdził, że w latach 2008-2009 populacja kormoranów w trzech obwodach rybackich wynosiła w granicach 300 szt. (ujęcia fotograficzne) zaś w latach 2010-2012 odnotowano wzrost liczebności do 500 szt. okres żerowania od grudnia do marca wynosił 99 dni.
- ✓ na obszarze powyższych obwodów miejscami szczególnego żerowania są wody Sanu od m. Pawłokoma k/Dynowa przez Słonne, Krzywczę, Krasice, Krasiczyn, Ostrów k/Przemyśla, Wyszatyce, Szówsko do Wiązownicy pow. Jarosław. Znaczną populację

stwierdzono także na rzece Wiar k/Przemysła oraz na rz. Mlecza w Gorliczynie i rz. Wiszni w Nienowicach gm. Stubno.

Ogromne więc straty finansowe ponosi uprawniony do rybactwa a szkody w wymiarze gatunkowym ryb nie tylko użytkownik rybacki ale także całe środowisko fauny w wodach Sanu, jednej z głównych rzek Polski.

- W wodach obwodów rybackich użytkowanych przez Okręg PZW Krosno, liczebność kormoranów tylko w okresie obejmującym rok 2011 określono na około 500 szt. Obliczona na tej podstawie biomasa pokarmu wynosiła 16.225 kg ryb różnych gatunków, w tym ryby cenne gospodarczo takie jak pstrąg potokowy, lipień, świnka stanowiły ok. 30% biomasy. Dominującą wielkością była biomasa pstrąga potokowego wynosząca nawet do 62%, równoważna 4.760 kg tego gatunku. Badania wykazują, że ofiarami kormoranów padają ryby duże, mogące stanowić przedmiot połowów wędkarskich. Średnia bowiem długość ryb cennych gospodarczo, na których żerują kormorany, kształtuje się od 35 cm w przypadku brzana, 30 cm pstrąga potokowego i świnki oraz 25 i 20 cm odpowiednio w odniesieniu do lipienia, klenia i szczupaka. Jak podkreśla przeprowadzający badania dr inż. Wziątek, zaniepokojenie musi wzbudzać fakt, że zwłaszcza w przypadku pstrąga potokowego i szczupaka, ofiarami są ryby młodociane. Powoduje to zarówno zmniejszenie tych gatunków w przyszłej populacji tarłowej jak i populacji dostępnej do odłowu. W konsekwencji prowadzi do zagrożenia dla istnienia w/w gatunków.

W obszarze wód użytkowanych przez Okręg PZW Krosno największe skupiska kormoranów występują na zbiorniku Myczkowce powyżej zapory w Solinie, na zbiorniku Solina poniżej ujścia potoku Bereznica do zbiornika.

- Aktualny stan liczebności kormoranów, szkód w ichtiofaunie i strat finansowych, które ponosi Polski Związek Wędkarski – bije wręcz na alarm.

W odniesieniu do wód Sanu obydwie wymienione Okręgi PZW, wprowadzając od kilkadziesiąt już lat wielogatunkowy materiał zarybieniowy do Sanu i jego dopływów, od ponad 5 lat po prostu karmią kormorany.

Podobna sytuacja jest niemal w całej Polsce.

- Dochodzą do tego szkody w rybostanie i straty w wymiarze finansowym, wywołane przez **nurogęsi**.

Wstępne badania dr inż. Wziątka wykazały, że dodatkowo spowodowane właśnie przez nurogęsi szkody w latach 2008-2012, to 4.000 kg ryb w roku 2008 do 14.850 kg w roku 2012 a te wywołały straty finansowe od 79.000,- zł w 2008r. do 290.000,- zł w roku 2012. Głównym pokarmem dla nurogęsi są pstrągi, głowacz białopłetwy, piekielnica, strzebla potokowa, a więc gatunki objęte ochroną prawną, bytujące w obszarze „Natura-2000 rzeka San”.

Wg badań dr inż. B. Wziątka, w roku 2012 na terenie tylko środkowego Sanu kormorany i nurogęsi wyzerowały 12.195 kg ryb, pomijając jego górną zlewnię.

- **Inne kolejne skutki** szkodnictwa opisanych rybożernych ptaków, wynikające z obserwacji Polskiego Związku Wędkarskiego:

- okaleczenie ryb średniej i dużej wielkości oraz związane z tym choroby-pleśniawki, pasożyty, choroby grzybicze, liguloza z odchodów ptaków,
- zestresowane i okaleczone ryby, które nie nauczyły się reagować na obecność tych agresorów, ponieważ wcześniej nie było kormoranów w wodach zlewni Sanu, gromadzą się teraz pod przeszkodami uniemożliwiającymi ataki tego ptactwa (pod mostami, kładkami, rurociągami, liniami niskiego i wysokiego napięcia); Gromadzenie uszkodzonych ryb zaobserwowano m.in. przy moście w Krasieczynie (kleń, świnka, certa, brzana)

➤ unicestwienie wielu gatunków ryb w środowisku wodnym, zubożenie bioróżnorodności wód.

- Kormorany żerują na wodach średnio głębokich i głębokich od 0,8 m wzwyż. Noclegują, w zależności od występującej pokrywy lodowej na Sanie i w zbiornikach (Solina, Myczkowce, stawach hodowlanych, zbiornikach po eksploatacji kruszywa).
- Konflikt pomiędzy gospodarką rybacką a groźnymi ichtiofagami, jakimi są kormorany a także nurogęsi, jest niepodważalnym i bezdyskusyjnym faktem..

Należałoby wyważyć rangę znaczenia gospodarczo-przyrodniczego tych gatunków ptaków objętych ochroną gatunkową na mocy Rozporządzenia Ministra Środowiska z dnia 12.10.2011r. w sprawie ochrony gatunkowej zwierząt (Dz. U. z 2011r. nr 237 poz. 1419) a wartością przyrodniczą i znaczeniem gospodarczym wielogatunkowej (37) populacji ryb w wodach Polski.

Czy można postawić znak równości? Niewątpliwie, znaku równości postawić nie można. Pozytywne bowiem aspekty żerowania kormoranów i nurogęsi w wodach, poza eliminowaniem nieznacznej ilości okonia i płoci w wieku 0+ (jak ocenia badający) przyczyniających się do ichtioentrofizacji, nie występują.

3. WYSTĄPIENIA I INTERWENCJE.

Wystąpienia i interwencje w sprawach szkodników rybackich z inicjatywy wędkarzy i rybaków, kierowane do władz i organów decyzyjnych RP to m.in.:

- Uchwała XXIX Krajowego Zjazdu Delegatów PZW w Warszawie z dnia 16 października 2009,
- stanowisko Konwentu Marszałków Województw RP z 21-22.01.2010r.

adresowane do Prezydenta RP, Marszałka Sejmu i Senatu, Prezesa Rady Ministrów, Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi, Ministra Środowiska, Komisji Sejmowych Rolnictwa oraz Ochrony Środowiska, Prezesa Zarządu PZW i Polskiego Towarzystwa Rybackiego;

- wystąpienie Okręgu PZW Krosno i Okręgu PZW Przemyśl, w tym „Stanowisko Okręgu PZW Przemyśl” z dnia 11.03.2010r. przygotowane na „Warsztaty przygotowania Krajowej Strategii Gospodarowania Populacją Kormorana – Gdynia 23-24 marca 2010 roku”.

Pojawiają się pierwsze opracowania, m.in.:

Projekt „Strategii Zarządzania populacją kormorana w Polsce” opracowany przez Szymona Bzomę w 2011r. p.t. „Program ochrony kormorana”. Jak sam tytuł wskazuje, „Program” obejmuje przede wszystkim zagadnienia w aspekcie ochrony kormoranów, z zasygnalizowaną jedynie kwestią szkodnictwa tego gatunku dla ichtiofauny. Zapis w tym projekcie, że nie stwierdzono gniazdowania kormoranów na terenie woj. podkarpackiego, nie oznacza, że ptaki nie występują na tym terenie. Projektowane zarządzanie populacją kormorana, musi uwzględniać fakt bytowania tego gatunku na obszarze „Natura 2000-San”

4. PODSUMOWANIE I WNIOSKI.

1. Na tle przeprowadzonych obserwacji i badań, traktowanych jako wstępne, nasuwa się wniosek o powodowaniu przez w/w ptaki dużych szkód w ichtiofaunie Sanu i wysokich strat finansowych z tym związanych.

2. Z rozeznania Polskiego Związku Wędkarskiego i literatury tematu dotyczącego rybożernych ptaków wynika, że dotychczas w Polsce nie prowadzono monitoringu i badań kormoranów i nurogęsi, żerujących na wodach płynących. Monitoringiem obejmowano wody jezior i niektórych stawów hodowlanych. Niezbędnym jest zatem wdrożenie odpowiedniego programu dla skoordynowania prac monitoringowych i badań celem pełnego uzyskania informacji, co do liczebności powyższych ptaków oraz gniazd i noclegowisk, składu pokarmu i badań nad ichtiofauną, z przygotowaniem regionalnych planów zarządzania, szczególnie populacją kormorana i jej wpływu na ekosystem wodny. Środki na ten cel winny być przeznaczone z centralnych i wojewódzkich funduszy celowych.
3. Plany zadań ochronnych obszaru „Natura 2000-San” powinny obejmować szkody przyrodnicze wywołane obecnością kormoranów a także nurogęsi oraz zawierać propozycje działań minimalizujących wpływ na ichtiofaunę.
4. Zmiany wymagają przepisy ustawy o ochronie przyrody w aspekcie możliwości prowadzenia racjonalnej gospodarki rybackiej, które pozwolą na łatwiejsze adaptowanie koniecznych rozwiązań minimalizujących konflikt między gospodarką rybacką a ochroną gatunkową szkodników rybackich. Uregulowań prawnych wymaga kwestia odszkodowań za szkody powodowane przez rybożerne gatunki ptaków.
5. Na obecnym etapie, wobec istniejącej silnej presji szczególnie kormorana oraz nurogęsi niezbędna jest:
  - a/ stopniowa redukcja populacji tych ptaków o co najmniej 25% przez kolejne trzy pierwsze lata. Tylko interwencja podczas fazy reprodukcji ptaków, czyli redukcja sukcesu lęgowego umożliwi zrównoważone zarządzania populacją i zmniejszenie liczby ptaków;
  - b/ umożliwienie płoszenia całą dobę, przez cały okres występowania w obszarze „Natura 2000-San”;
  - c/ docelowe utrzymanie populacji w/w ptaków na poziomie ok. 50 szt.co pozwoli na znaczne zmniejszenie szkód w ichtiofaunie.
6. Niezbędnym jest finansowanie wzrostu kosztów zarybiania. Ponad ustalone w „Umowach użytkowania obwodów” Sanu, ze środków Skarbu Państwa przez zarządcę wód lub centralnych i wojewódzkich funduszy celowych. To przecież rządy państw europejskich w tym Polski, przez dotychczasowe regulacje prawne chroniące omawiane gatunki ptaków doprowadziły do stale wzrastającej plagi szczególnie kormoranów oraz nurogęsi – wyjątkowo groźnych szkodników rybackich w gospodarce narodowej.

Za Zarząd Okręgu
Polskiego Związku Wędkarskiego
w Przemyślu

Otrzymują:

1. Adresat
2. Dyrektor RZGW w Krakowie
3. Dyrektor Zarządu RZGW Zlewni Sanu z/s w Przemyślu
4. RDOŚ Rzeszów
5. Marszałek Województwa Podkarpackiego
6. Okręg PZW Krosno